

закладеними в активних та інтерактивних методах та наданням переваги традиційним способам організації та реалізації виховної роботи. Зазначені суперечності слід враховувати у вихованні майбутніх медичних сестер, оскільки у своїй подальшій роботі вони безпосередньо будуть “здавати життєвий іспит” на готовність до постійної душевної, етичної роботи, розуміння чужої біди та болю, страждань. Саме від них залежатиме те, як людина буде переносити свою хворобу та видужувати, ефективність виконання своєрідної лікарської “етичної місії”, спрямованої на заспокоєння душевних страждань пацієнтів.

Нами була розроблена типологія розради пацієнта, яка передбачає знання та вміння медичного працівника, які реалізуються на етапі діагностування хвороби пацієнта, коли важливо заспокоїти людину, допомогти усвідомити причини хвороби та шляхи її виліковування; на етапі лікування, коли важливо вселяти у пацієнта впевненість у можливість подолання хвороби; на етапі видужання – шляхом допомогти пацієнтові подолати негативні психологічні стани, пов’язані з проблемами здоров’я. Специфіка виховання розради як духовної цінності у студентському віці полягає у тому, що саме в цей час відбувається інтенсивне формування особистості, зростання всіх її духовних сил: це період пошуків, енергійної діяльності, розвитку самосвідомості, зацікавленості своїм внутрішнім світом. Саме цим і визначається актуальність проблеми формування у студентів медичних навчальних закладів розради як духовної цінності.

І. М. Санковська

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Стійкий розвиток цивілізації нерозривно пов’язаний з подоланням екологічної кризи. Як один з варіантів вирішення екологічних проблем сучасності розглядається процес формування нового типу взаємин людини і природи, спрямований на подолання занепаду природного середовища і наступного його збереження. Проте сучасна практика екологічного виховання швидше зорієнтована, на жаль, на виховання користувача, а не активного охоронця природи. Це, в свою чергу, викликає необхідність поновлення змісту екологічного виховання і навчання вже на етапі початкової освіти. Адже саме цей період життя дітей сприятливий для усвідомлення себе невід’ємною часткою природи, своєї ролі та значущості в збереженні її цілісності. Формування такої поведінки, досвіду природоохоронної діяльності неможливе без усвідомлення власної причетності молодших школярів до забруднення довкілля і формування відповідальності за його збереження. Поведінка молодшого школяра залежить від оцінки своїх і чужих вчинків, наявності практичних навичок відповідної діяльності. Участь у різних видах екологічних заходів – навчальних, ігрових, трудових – сприяє формуванню вмінь та навичок екологічно доцільної поведінки, відпрацюванню поведінкових стереотипів

Спираючись на вищезазначене і враховуючи сутність процесу формування екологічно доцільної поведінки особистості, “екологічно доцільна

поведінка молодшого школяра визначається як дії та вчинки у довкіллі, що безпосередньо пов'язані із задоволенням його життєвих потреб у взаємодії з довкіллям, без порушення екологічної рівноваги та гармонійного розвитку особистості і природи, як рівнозначних цінностей” (за Крюковою О.В.). Дослідження цього питання на практиці свідчить, що у молодших школярів є необхідні передумови формування екологічно доцільної поведінки, появі яких сприяли систематизовані спостереження, упорядкована фіксація їх результатів, дослідницька робота, праця в природі, моделювання, бесіди. Проведене дослідження здійснювалося протягом вересня – грудня 2010 року на базі СНВК “Лісові дзвіночки” і охопило 50 учнів 3-4 класів.

Без знання екологічних зв'язків важко передбачити можливі наслідки втручання людини в природні процеси і, взагалі, повноцінне екологічне виховання школярів. Його здійснення можливе шляхом вирішення трьох задач: сприяти усвідомленню того, що в природі все взаємопов'язане; сформувати систему знань про природні зв'язки; допомогти дітям моделювати свою поведінку в природі на основі знань про взаємозв'язки та відповідної оцінки можливих наслідків своїх вчинків. Проте чимало школярів у виборі дій і вчинків у природі керуються, переважно, емоційними імпульсами, прагматичними інтересами, мотивами наслідування, а не раціональними цілями, пізнавальними, естетичними потребами чи гуманістичними і природоохоронними мотивами. Переважна більшість учнів намагаються дотримуватися правил поведінки в природі лише за умови контролю з боку дорослих, беруть участь у заходах, присвячених екологічним проблемам. Також прослідковується невідповідність між екологічними знаннями учнів та безпосередньою поведінкою у природі, що свідчить про відсутність свідомих переконань і відповідних ставлень до природи.

Підвищення рівня екологічної грамотності в учнів 4 класу пов'язується із загальною завершеністю формування пізнавальних процесів і набуттям значного обсягу природничих знань. Наприкінці початкової школи спостерігається дослідницька активність дітей, що характеризується зростанням самостійності розумової діяльності і підвищенням критичності мислення. Завдяки зростанню самостійності дитина вчиться ставити певні дослідницькі цілі, висувати гіпотези, розглядати відомі їй факти з позицій висунутих гіпотез. Критичність мислення виявляється в тому, що діти починають оцінювати свою і чужу діяльність з огляду на закони природи та норми суспільства, змінюється характер їх ставлення до навколишніх людей, природи, самих себе.

У ході дослідження встановлено, що, хоча учні певною мірою володіють знаннями про норми та правила поведінки в природі, проте не всі вважають за необхідне дотримуватися екологічних вимог у повсякденному житті. Всього 18% респондентів активно прагнуть до морально-етичної оцінки власних дій та дій інших у природі. Загалом показники засвідчують високий рівень знань про норми і правила поведінки в природі. Лише для невеликої кількості дітей здобуті знання стають підґрунтям для відповідної поведінки. Ефективними засобами формування навичок екологічної поведінки учнів початкової школи виступають: участь школярів у проектній діяльності, їх залучення до систематичної природоохоронної роботи та екологізація змісту навчальних

предметів.

В. А. Старченко

ФОРМУВАННЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ УЗАГАЛЬНЕНОГО ОБРАЗУ ЛЮДСЬКОГО ЖИТЛА

Роки, що минули з часу проголошення незалежності Української держави, ознаменовані інтенсивною розробкою й утвердженням концептуальних засад відродження та забезпечення життєдіяльності національної системи освіти, спрямуванням її на принципово нові суспільно-політичні та соціально-культурні орієнтири. З-поміж провідних завдань модернізації змісту та гуманізації цілей дошкільної освіти чільне місце надається цілісному підходу до розвитку особистості, прилученню дитини до системи цінностей, культури і традицій українського народу. Ця проблема набуває особливого значення у дошкільній царині, поза як становлення особистості починається в дошкільному віці, коли відбувається природна інтеграція в духовний світ і традиційний життєустрій українського народу, формується ціннісне ставлення до рідного краю і культурних надбань свого народу.

Людина живе у своєму просторі – просторі дому. Простір житла людини виступає цілісністю, що захищає її від несприятливих умов, впливів оточуючого світу, причому не тільки природних (дощ, сніг, холод, спека), але й соціальних (розуміння чи непорозуміння, небезпека морального чи фізичного приниження і т. д.). Українська етнопедагогіка багата висловами про захищеність людини у своєму домі: “Мій дім – моя фортеця”. Люди оспівували свій дім як простір життєдіяльності, комфорту і затишку, де ховалися від негоди, вихоували дітей, відмічали свята. На жаль, сьогодні простір свого житла дитина все частіше бачить у предметному оточенні та рідше – в емоційному комфорті, що визначається затишком, благополуччям, взаєморозумінням. Підтвердженням цього є дані констатувального експерименту, який проводився з дітьми старшого дошкільного віку щодо формування узагальненого образу людського житла. У ході цього дослідження були виявлені специфічні особливості сформованості узагальненого образу людського житла. У більшості старших дошкільників (78%) переважає предметне уявлення свого житла, а меншою мірою (22%) представлені люди, які створюють певну атмосферу затишку, турботи, розуміння чи навпаки.

У ході бесіди зі старшими дошкільниками виявився той факт, що у предметному оточенні людського житла переважають технічні засоби: телевізор, відео, мобільні телефони, комп’ютер тощо (93%). На запитання: “Чи є в тебе дома книги, сімейні альбоми, альбоми для малювання, фарби, олівці?” стверджувальна відповідь була у 82% дітей. Проте 68% сказали, що більше люблять дивитися телевізор, грати в комп’ютерні ігри за допомогою комп’ютера чи мобільного телефону. На нашу думку, такі дані пов’язані з тим, що для більшості батьків важливим є самотійна зайнятість дитини протягом певного часу та недостатня увага спільній діяльності: розмовам, розповідям тощо. Про цей факт свідчать і малюнки дітей, де пропонувалося намалювати